

Ганна Корж

кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки, філософії, мовної підготовки
Харківської медичної академії післядипломної освіти, Харків, Україна
ORCID: 0000-0003-2819-353X
E-mail ganna.korz12@gmail.com

СВІТОГЛЯДНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЛОСОФІЇ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ

Анотація: дослідження актуалізує проблематику професійної і педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії. Розглянуто теоретичні і практичні перспективи модернізації навчальних і виховних практик медичної освіти в умовах глобалізації і бурхливого розвитку технологій. З'ясовано взаємозв'язок між освітніми медичними інституціями, навчальними та виховними практиками. Доведено, що особистісне знання є важливим структурним елементом у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Ключові слова: філософія освіти, наука, медична освіта, післядипломна медична освіта, глобалізація, освітня інтеркультурна комунікація, особистісне знання.

Ganna Korzh

candidate of philosophical sciences, associate professor of the department of pedagogics,
philosophy and language training from the Kharkiv Medical Academy of postgraduate
Education; Kharkiv, Ukraine
E-mail ganna.korz12@gmail.com

WORLDVIEW AND METHODOLOGICAL POTENTIAL OF PHILOSOPHY IN EDUCATING POSTGRADUATES

Abstract: the study actualizes the professional and pedagogical training of postgraduates. We consider theoretical and practical modernization of medical education under the conditions of globalization and rapid development of technologies. We reveal the relationship between educational medical institutions, teaching and educational practices. It is proven that personal knowledge is an important structural element preparing postgraduates.

Key words: philosophy, science, medical education, postgraduate medical education, globalization, educational intercultural communication, personal knowledge.

Анна Корж

МИРОВОЗРЕНЧЕСКИЙ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ФИЛОСОФИИ В ПОДГОТОВКЕ СОИСКАТЕЛЕЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ СТЕПЕНИ ДОКТОРА ФИЛОСОФИИ

Аннотация: исследование актуализирует проблематику профессиональной и педагогической подготовки соискателей высшего образования степени доктор философии.

© Ганна Корж, 2020

Рассматриваются теоретические и практические перспективы модернизации учебных и воспитательных практик медицинского образования в условиях глобализации и бурного развития технологий. Раскрывается взаимосвязь между образовательными медицинскими учреждениями, учебными и воспитательными практиками.

Ключевые слова: философия образования, наука, медицинское образование, последипломное медицинское образование, глобализация, образовательная интеркультурная коммуникация, личностное знание.

Ganna Korzh

An extended abstract of a paper on the subject of:

“Worldview and methodological potential of philosophy in educating postgraduates”

Problem setting. *Medicine is a special science, a field of scientific and practical activities related to human health and disease, human life. Globalization, the development of science and technology is a modern reality. The current stage of post-industrial civilization pose a number of challenges to medicine and health care, as well as to medical education. Technological advances in pharmaceutical and medical sciences give hope for the treatment of serious diseases in all regions of the world.*

The development of technology (biomedical technologies, genetic engineering) actualizes the problem of scientific and technical achievements. This strengthens the requirements for ideological and methodological training of scientific and pedagogical staff.

The urgent need to expand the philosophy of education in the context of postgraduate medical education attract the attention to the professional, humanitarian and language training of postgraduates.

Recent research and publications analysis. *Reforming medical education in the age of globalization is a problem for scientists, philosophers and educators. The problem of the relationship between the global and the local in modern times has been studied in the works of W. Beck, Z. Bauman, S. Huntington, E. Giddens, N. Luman, M. Kultayeva, O. Navrotsky. The study of educational scope is presented in the works of S. Koch, O. Marchenko, N. Radionova.*

Methodological principles of modernizing medical education are considered in

the works of I. Vasylieva, I. Derzhko, O. Kasyanova, S. Pustovit. J. Hanitkevych, O. Golyachenko, G. Tereshkevych, F. Stupak investigate the history of medical care and higher medical education. Philosophical and anthropological aspects of medical practices are considered in the works of A. Alekseenko, K. Vergeles, S. Shevchenko, I. Utyuzh. The role of value-normative factors of social theories is considered in the works of A. Yermolenko, V. Shamrai, V. Nechiporenko.

Paper objective. *The paper reveals the interrelation of global and local factors influencing the preparation of postgraduates; describes the cultural and anthropological resources of medical education; shows the importance of personal knowledge in the preparation of postgraduates.*

Paper main body. *The evolving health care and medical education system is important to the world community and nations.*

Medicine is an integral part of world culture, the most important indicator of human civilization. The current COVID-19 pandemic has demonstrated to the world a high degree of interdependence of societies and the global nature of human problems; priority issues related to human life and health.

The world peace is supported by global cooperation (N. Luhmann, E. Giddens): scientific cooperation of postgraduate medical education institutions, international cooperation in the field of medicine and health care (the International Organization of the Red Cross and Red Crescent). At the global level, the World Health Organization guides the doctors' activities.

The system of training postgraduates is based on the best traditions of domestic medical education. The national medical tradition has experience of intercultural and intercultural communication.

In the modern fast changing world, new directions of scientific research emerge in different areas, i.e. in natural and social sciences, in humanities. The structure of the research also changes. The research in natural sciences and humanities become more and more differentiated, and the new areas of interdisciplinary research are developed. The interaction of natural and humanitarian research, language skills in the system of postgraduate medical education is characterized by different types and forms of professional skills.

The rapid development of social and biomedical technologies and the task of protecting individual and public health demands on the professional and humanitarian (pedagogical) skills of postgraduates: first, mastering the methodology of research, analytical skills and critical thinking, the ability to speech-communicative interaction; secondly, understanding of the basic criteria

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Вся історія людства була нічим іншим як усвідомленням цінності людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки. Медицина є особливою наукою, галуззю наукової і практичної діяльності, пов'язаною із здоров'ям і хворобою людини, людським життям.

Глобалізація, розвиток науки і технологій є об'єктивною сучасною реальністю. Складності сучасного етапу цивілізаційного постіндустріального поступу висуває низку викликів перед медициною і охороною здоров'я, а також перед медичною освітою. Технологічні досягнення фармацевтичної і медичної наук дають сподівання на лікування серйозних хвороб у всіх регіонах світу. Разом з тим, слід зазначити, що в час бурхливих технологічних інновацій актуалізується проблема застосування науково-технічних

of civilization, humanistic priorities in the development of science and technology; respect for human rights and dignity.

Currently in Ukraine, more and more foreign students try to obtain a high-quality education. These students are from different parts of the world, i.e. Asia, Africa, Latin America and Europe. They obtain different level of degrees of medical education. Communication in an intercultural environment helps them to get the skills of peaceful and peacekeeping behavior.

Conclusions of the research. *The main directions of preparation of postgraduates are determined by the tasks of medicine, internal processes, tendencies of world development. Postgraduate education is a form of realization of one's own continuous professional development and reaching a qualitatively new level of self-awareness as a doctor, researcher and citizen. The study of philosophy helps to increase the level of methodological culture of the researcher and develops in postgraduate students the skills of conflict resolution, achieving understanding in various areas of their lives and professional activities.*

досягнень (зокрема, нових біомедичних технологій, генної інженерії), що посилює вимоги до підготовки науково-педагогічних кадрів. Випробуванням для світового суспільства стала остання епідемія коронавірусу, яка ще раз продемонструвала соціумам і медицині важливість соціального контролю, втілення в науку і освітню підготовку фахівців морально-етичних принципів, адже наслідки людської діяльності на планеті мають бути враховані багатобічно [3, с. 20].

Увага до філософської і педагогічної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії обумовлюється також і нагальною потребою розширення проблемного поля філософії освіти у контексті післядипломної медичної освіти, дидактичної адаптації філософського знання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язан-

ня даної проблеми і на які спирається автор. Реформування медичної освіти у добу прискорених постіндустріальних зрушень є проблемою, на розв'язанні якої зосереджені зусилля науковців, філософів, педагогів. Серед праць, присвячених осмисленню взаємозв'язку глобальних і локальних чинників в епоху глобалізації, передусім треба назвати праці У. Бека, З. Баумана, С. Гантінгтона, Е. Гіденса, А. Єрмоленко, М. Култаєвої, О. Навроцького. Проблема реформування вітчизняної вищої освіти присвячені праці В. Андрющенка, І. Васильєвої, О. Касьянової, К. Карпенко, В. Кременя, С. Пустовіт. Методологічні засади модернізації медичної освіти розглядаються у працях І. Васильєвої, І. Держка, О. Касьянової, С. Пустовіт. Філософські і антропологічні аспекти медичних практик досліджені у працях А. Алексеєнко, К. Вергелес, С. Шевченко, І. Утюж, Ф. Ступака. Інституції медичної освіти, разом з іншими навчальними закладами, структурують локальні та глокальні освітні простори. Дослідження освітнього простору представлено у працях С. Коч, О. Марченко, Н. Радіонової. Культурологічний і комунікативний повороти у сучасній філософії освіти дозволяють виявити нові аспекти та виховні ресурси у практиках медичної освіти, зокрема у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії. У методологічному плані це дослідження спирається на праці І. Васильєвої, І. Держка, А. Єрмоленко, М. Култаєвої, Н. Лумана, Л. Ситніченко, С. Пустовіт, М. Триняк.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Попри існування значної кількості праць, присвячених окремим аспектам освітніх практик філософії у медичній освіті, дослідженню специфіки світоглядного і методологічного вимірів філософії в умовах сучасних загроз і ризиків, зокрема ролі виховного потенціалу інтеркультурної комунікації, значенню особистісного знання у підго-

товці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії, не було приділено належної уваги.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є обґрунтування специфіки адаптації світоглядного і науково-методологічного потенціалу філософії у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії. Постановка цієї мети зумовила необхідність розв'язання таких завдань: розкрити взаємозв'язок глобальних і локальних чинників, що впливають на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії; проаналізувати культурні і антропологічні ресурси медичної освіти в умовах сучасних загроз і ризиків; уточнити роль інтеркультурної комунікації у формуванні навичок миротворчої поведінки, показати значення особистісного знання у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії та її трансформації не можна розглядати у відриві від змін, що відбуваються у сучасній науці, медичній освіті, суспільстві. Нинішня пандемія COVID-19 продемонструвала всьому світу високий ступінь взаємозалежності соціумів і глобальності проблем людства; першочерговості питань, пов'язаних із медициною, життям і здоров'ям людини. Завдання забезпечення глобальної безпеки охорони здоров'я і використання потужності медицини і медикобіологічних наук для збереження здоров'я населення вносить корективи у філософію навчального плану і дидактичні адаптації філософського знання.

Викладання філософії здійснюється у певній дидактичній системі, філософія як предмет вивчення конститується не тільки формальними результатами традиційних філософських дисциплін (онтологія, гносеологія, антропологія, етика та ін.), а також й тим, як філософ-

ське знання відтворюється в соціально-культурній взаємодії [2, с. 33]. Для опанування аспірантами навчальної дисципліни “Філософія науки” необхідні опорні знання з дисциплін: філософія, методологія та методика наукових досліджень, менеджмент і презентація наукових та освітніх проєктів, етика і деонтологія. Відомо, сучасне суспільство (європейське, і українське) складно структуроване, складається із груп і людей із різними світоглядами. Проте аспіранти вже мають високий рівень професійної культури, досвід лікарської практики. Звісно, у повсякденному житті вони належить до різних соціальних груп. Проте лікар і лікар-вчений у своїй діяльності не може керуватися тільки своїми власними інтересами, а є носієм моралі постконвенційного щабля розвитку (за Л. Кольбергом), відкритим до розумної аргументації і взаєморозуміння. Отже, і в повсякденному житті та професійній діяльності аспіранти мають вміння обговорювати, аналізувати і вирішувати в атмосфері відкритості потенційні проблеми і дилеми.

Дійсно, сьогодні лікар-науковець у проведенні досліджень, лікарській і педагогічній практиці стикається із складними моральними і етичними питаннями, що вимагають прийняття відповідальних рішень. І. Васильєва зауважує, “біоетика як інтегративний напрям сучасних знань виходить за межі звичайної міждисциплінарності, оскільки йдеться про інтеграцію наукових (раціональних) і ціннісно-нормативних підходів, які містяться не тільки у філософії, етиці, а й в інших формах духовної культури, передусім релігії” [1, с. 12]. А. Єрмоленко підкреслює, що в міждисциплінарному дискурсі об’єктивне, пояснювальне знання сягає розуміння своїх смислів, коли природа промовляє до нас і ми розуміємо смисли її висловлювань. Прагнення зрозуміти ці смисли через міфологію і релігію дає в наше розпорядження тільки певні інтуїції, які хоча і забезпечують нас певними орієнтирами, однак не можуть бути чинниками вирі-

шення сучасних складних екологічних проблем, що під силу тільки науці [3, с. 19]. Єрмоленко А. акцентує увагу на філософському питанні “єдності і множинності”: як можливе єдине в світі? На думку вченого, в сучасному комплексному світі конче потрібні зусилля, спрямовані на пошук такої єдності як регулятивна ідея. Без такого припущення жодне наше знання і пізнання навряд чи може претендувати на універсальну значущість. Однак цей пошук слід спрямувати не на реабілітацію “світоглядних” начал у філософії, а на пошук можливостей дослідження комплексності світу, що й потребує також всеосяжної “критики комплексного розуму” [3, с. 11,12]. Зауважу, як правило, на заняттях із філософії науки більшість аспірантів не налаштовані на споживання вже готових смислів і світоглядних настанов, проте виявляють розуміння проблем сучасної науки і завдань філософського знання, демонструють своє особисте ставлення до них, розглядають наукові і філософські проблеми в загальному контексті міждисциплінарних підходів, вміють порівнювати і оцінювати різні наукові підходи, виявляти проблеми, виникаючі суперечності та перспективи.

З огляду на швидкий розвиток технологій і завдання забезпечення відповідальних медико-біологічних досліджень, виникає питання особливих вимог до дослідницької та гуманітарної (педагогічної) підготовки аспірантів: по-перше, оволодіння методологією наукових досліджень, навичками аналітичного і критичного мислення, здатністю до мовленнєво-комунікативної взаємодії; по-друге, розуміння основних критеріїв цивілізованості, гуманістичних пріоритетів у розвитку науки і техніки; повага до прав і гідності людини. Слід зауважити, розрізнення вимог до теоретико-методологічної (загальнометодологічної) і гуманітарної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії є дещо умовним, оскільки: 1) з одного боку, природознавчі дослідження і технічні винаходи “вільної від

цінностей” об’єктивної науки мають бути ціннісне неупередженими, об’єктивними, 2) з іншого боку, медицина і медичні практики, що використовують досягнення науково-технічного прогресу, на відміну від інших галузей природничо-наукового знання, мають безпосередньо належать до людського буття. За цих зауважень можна зробити висновок про те, що саме підготовка науковців-лікарів, здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії має, з одного боку, сприяти вмінню розрізняти і використовувати різні форми наукових моделей, з іншого боку, формувати цілісний погляд на світ, цілісне розуміння світу, що містить у собі морально-ціннісні виміри.

Серед сучасних інституційних інновацій, що впливають на динаміку світового суспільства, конститууючою є функціональна диференціація. Вона є первинною диференціацією світового суспільства, яка перетворює кожен його сферу – медицину, право, науку, економіку, політику, релігію тощо – у функціональну систему, що водночас здійснює специфічний і глобальний взаємозв’язок (переплетіння глобального і локального). Важливе значення для світового суспільства мають організації, що створюються під час його еволюції [5, с. 106]. Відомо, на глобальному рівні координація діяльності лікарів керується Всесвітньою організацією охорони здоров’я (ВООЗ). І хоча лікувальні практики виникають ще за своєї давнини, медицина як відносно самостійна соціальна інституція (самореферентна соціальна система (у термінах Н. Лумана) з’являється досить пізно. Зауважимо, вивчення медицини, як і будь-якої іншої галузі людської діяльності та знання, обов’язково потребує ґрунтовного ознайомлення з її історією в контексті цивілізаційного розвитку. Вивчення студентами предмету “історія медицини” засвідчує інтегрованість медицини з філософією, філософською антропологією, етикою, релігією та іншими гуманітарними науками. Технічний ідеал освіти, зокрема

і медичної, не може бути пріоритетним за гуманістичний [8, с.54, 57].

Підтриманню миру у світі сприяє глобальна взаємодія (Н. Луман, Е. Гіденс) в рамках наукової співпраці установ медичної освіти, міжнародне співробітництво в сфері медицини й охорони здоров’я (дії лікарів у складі Міжнародної організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, інших гуманітарних місій). Суттєвим елементом педагогічної підготовки лікаря є “соціологічне просвітництво” (Н. Луман), яке сприяє розрізненню мотивацій та причин персонального і структурного насилля, розкриває суперечності процесу емансипації, природу агресії, ворожості до чужого, несприйняття іншого [5, с. 89].

Слід зазначити, у сучасному світі, де не вщухають конфлікти, саме практики медичної допомоги утворюють підґрунтя для налагодження міжкультурної і інтеркультурної комунікації між країнами і народами. Дослідниця М. Триняк підкреслює важливість цивілізаційного виміру практик, що є важливим для розуміння перспектив розвитку людини і людства, соціального і культурного поступу [9, с. 71]. Дійсно, медична сфера (інституції, практики, рішення, особистості) певною мірою є залученою до процесу інтенсифікації інтеркультурних взаємин, взаємопроникнення культур. Участь лікарів у гуманітарних місіях демонструє західному світу серйозні проблеми (прояви релігійного фундаменталізму з боку різних релігійних груп), але й показує комунікативні можливості медицини, її цивілізаційні ресурси (толерантність, миролюбність) для налагодження міжкультурного діалогу і міжрелігійного діалогу, усунення соціальної несправедливості. У таких практиках велике значення має світовий етос: заборона насилля і благоговіння перед життям, дотримання толерантності і розбудова її культури, відданість істині, зобов’язання говорити правду, дотримання рівності між чоловіками і жінками, повага до людської гідності [5, с. 155].

Професія лікаря, завдання лікування хворих і просвітництва населення щодо здорового способу життя (в тому числі власним прикладом), висуває високі вимоги до самодисципліни і самовиховання лікаря, постійного втілення в лікарській діяльності (свідомої життєтворчості) людяності і гуманізму, етики “благоговіння перед життям” (А. Швейцер). Як підкреслюють фахівці, щодо закладів медичної освіти можна констатувати їх організаційну складність, хронологічну послідовність та значну тривалість у порівнянні з післядипломним етапом підготовки фахівців інших спеціальностей [7, с.23]. Слід зауважити, будучи тісно пов’язаною із розвитком людської культури, наукою, освітою і технологіями, медицина завжди перебувала в контексті дихотомії “традиція-сучасність”, не відмовляючись від етичних і гуманістичних загальнолюдських засад, водночас із цивілізаційним розвитком (досягненнями у галузі природничих наук, біологічних дослідженнях, розвитком технологій) поповнювала свій лікувальний арсенал та примножувала наукові надбання щодо дослідження (опису) людських хвороб та знаходження засобів їхнього лікування. У сучасному мінливому світі відбувається не просто поява нових галузей наукового знання (природничо-наукового, соціального, гуманітарного), а й видозміна його структури. На важливість єдності природничого й гуманітарного циклу навчальних дисциплін (з урахуванням специфіки майбутньої професії) вказує В. Андрющенко [10, с. 18]. Це методологічне зауваження відомого філософа і педагога стосується й вищої медичної освіти. Функціональний спектр післядипломної медичної освіти як реалізація вимоги безперервної освіти лікаря, включає в себе: 1) професійну медичну підготовку, 2) соціокультурну творчість, 3) розширення культурного кругозору особистості. Все це посилює значущість педагогіки, людинотворчий ресурс якої на всіх етапах розвитку медичного знання

складав культурно-антропологічне підґрунтя медичної освіти і діяльності. Такий антропологічний і культурний статус педагогіки у медичній галузі завжди стимулював лікарів до безперервної освіти впродовж життя.

У підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії ускладнення сучасної науки, вимог (фахових і морально-етичних) до наукових досліджень освітній процес розподіляється на все дрібніші дисципліни та все більше регламентується. Разом з тим, компенсувати у аспіранта втрату попереднього життєвого простору (способу життя), що загрожує як його емоційній стабільності, так і системно-організаційній діяльності, здатні правильно організовані повсякденні практики академічної комунікації, які сприяють пробудженню інтелектуальної творчості та світоглядного оптимізму. Як зауважує О. Касьянова, сучасні фахівці мають уміти працювати в колективі, мати критичне мислення, об’єктивну самооцінку, адекватну амбіційність, задатки стратегічного мислення, навички провадження науково-дослідної діяльності, реалістично сприймати економічні процеси, уміти накопичувати, аналізувати й орієнтуватись у масивах інформації тощо [44, с. 87]. Отже, навчальні та виховні практики післядипломної медичної освіти є структурно ускладненою, професійно спеціалізованою комунікацією.

Неважко помітити, щороку зростає кількість іноземних громадян, які прагнуть здобути якісну освіту в Україні. Найбільша кількість студентів із різних країн світу – з Азії, Африки, Латинської Америки та Європи – навчається у закладах вищої додипломної і післядипломної медичної освіти. Спілкування у міжкультурному середовищі перетворюється на своєрідний тренінг щодо подолання конфліктів, налагодження інтеркультурної комунікації, що сприяє формуванню навичок миролюбної і миротворчої поведінки лікарів.

Отже, у сучасних цивілізаційно ускладнених контекстах вітчизняна піс-

лядипломна медична освіта має подвійне функціональне навантаження: з одного боку, вона підвищує кваліфікацію лікарів для здійснення завдань охорони здоров'я громадян України, з іншого – передбачає можливість професійної підготовки і діяльності лікарів в умовах глобалізованого світу. В обох випадках навчальні і педагогічні практики керуються принципом благоговінням перед життям і професійним обов'язком.

Урахування різних педагогічних ресурсів у підготовці аспірантів сприяє побудові освітнього простору, забезпечення його диференціації, варіативності, інноваційності, здатного сприяти як викладанню, так й дослідницькій діяльності, підвищенню рівня професійної культури лікаря-науковця та його індивідуальності. Як ми уже зазначали, сучасні педагоги і соціальні філософи підкреслюють зв'язок цивілізаційної складової освіти та її національної значущості. М. Култаєва наголошує щодо цього: “Кожна національна освітня традиція має свої ресурси оновлення, які разом збагачують світову культуру [6, с. 12]. Серед методологічних проблем педагогіки і, відповідно, педагогічної культури, які відповідали б технологічним цивілізаційним викликам, слід назвати традиційні онтологічні й епістемологічні питання про співвідношення старого і нового, знання і незнання. Ці проблеми розглядаються не в статичі, а в динаміці, із урахуванням культурологічного і етичного підходів [6, с. 5–9].

Отже, сучасна молода генерація науковців має високий рівень теоретико-методологічної та практичної підготовки; легко використовують у щоденній роботі телемедицину, сучасне діагностичне обладнання, володіють на високому рівні мовою, мовленнєвою та комунікативними компетенціями. Можна констатувати, що в цілому аспіранти готові до теоретичних і прикладних наукових досліджень (академічно наукової, науковотехнічної та інноваційної діяльності). Додам також, що високий рівень знань аспірантів у га-

лузі історії, культури, релігії складає “базу” для розуміння сучасних наукових концепцій, основних ідей традиційних і сучасних філософських дисциплін: теорії пізнання (епістемології, методології, феноменології), філософської антропології, етики, соціальної філософії, історії науки і техніки тощо; ознайомлення із здобутками аналітичної та континентальної філософії; теоріями постіндустріалізму, суспільства знань, інформаційного суспільства. Зауважу, саме в дискусіях поглиблюється розуміння аспірантами методологічного і культурного, світоглядного значення філософії для наукових досліджень, комунікацій та світоорієнтування.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дозволило прийти до наступних висновків. Основні напрями підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії визначаються завданнями медицини, внутрішньодержавними процесами, тенденціями загальноосвітнього розвитку. Інтеграція філософського знання у систему підготовки науково-педагогічних кадрів обумовлена не тільки вимогами до теоретичної підготовки аспірантів, а й завданням формування загальнокультурної компетентності.

Навчання в аспірантурі – це форма реалізації особою власного безперервного професійного розвитку та вихід на якісно новий ступінь усвідомлення себе як лікаря, дослідника і громадянина. Вивчення філософії сприяє підвищенню рівня професійної і світоглядної культури дослідника, формує у аспірантів навички дискурс-етичного розв'язання конфліктів, досягнення порозуміння у різних сферах професійної діяльності, академічних комунікаціях і повсякденних практиках.

Перспективою подальших розвідок у даному напрямі є дослідження специфіки взаємозв'язку між формальною і неформальною освітньою репрезентацією філософії у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Список літератури:

1. Васильєва І. Питання людської гідності у християнській духовній традиції / І. Васильєва // Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті свт. Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). – К.: НМУ ім. О. О. Богомольця, ВР ІФ ім. Г. С. Сковороди НАНУ. – 2020. – С. 12–15

2. Дроботенко М. Освітня самореалізація філософії: тенденції і перспективи : Монографія / М. Дроботенко. – Х.: Панов А. М. – 2018. – С. 301

3. Єрмоленко А. Етичні засади обґрунтування соціальних теорій / А. Єрмоленко // Ціннісно-нормативне обґрунтування соціальних теорій. – К.: Наукова думка. – 2013. – С. 7–117

4. Касьянова О. М. Інноваційний контекст методичної системи навчання фахівців у сфері охорони здоров'я / О. М. Касьянова // Збірник мат. наради-семінару зав. кафедр (курсів) соц.-гум. дисц. мед. та фарм. фак. ЗВО України “Шляхи підвищення якості підготовки студентів і аспірантів медичних університетів в контексті викладання соціогуманітарних дисциплін” – Зап.: ЗДМУ. – 2020. – С. 86–88

5. Култаєва М., Прокопенко І., Радіонова Н., Троцько Г. Соціологія глобалізації / М. Култаєва, І. Прокопенко, Н. Радіонова, Г. Троцько. – Х.: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2008. – С. 207

6. Култаєва М. Філософська педагогіка і духовне оновлення сучасних суспільств : Монографія / М. Д. Култаєва. – Х.: нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, Панов А. М. – 2019. – С. 270

7. Лисенко О. Післядипломна освіта лікарів: характеристика базових понять / О. Лисенко // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки). – Вип. №3-4 (48-49). – 2016. – С. 23–28

8. Ступак Ф., Шевченко С., Редькіна М. Гуманістичні виміри сучасної

вищої медичної освіти: традиції і перспективи / Ф. Ступак, С. Шевченко, М. Редькіна // Збір. мат. наради-семінару зав. кафедр (курсів) соц.-гум. дисц. мед. та фарм. факультетів ЗВО України “Шляхи підвищення якості підготовки студентів і аспірантів медичних університетів в контексті викладання соціогуманітарних дисциплін”. – Зап.: ЗДМУ. – 2020. – С. 54–57

9. Триняк М. В. Інтеркультурна комунікація: освітній вимір : Монографія / М. В. Триняк – Х.: ХНАДУ. – 2011. – С. 431

10. Андрущенко В. П. Предборська І. М., Пінчук Є. А., Степаненко І. В. та ін. Феномен університету в контексті “суспільства знань” : Монографія / В. П. Андрущенко, І. М. Предборська, Є. А. Пінчук, І. В. Степаненко та ін. – К. – 2014. – С. 256

References:

1. Vasyliieva, I. (2020), “Nutrition of human life in the Christian spiritual tradition” / *Filosofiiia religii ta medytsyny v postsekuliarnu dobu, Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, prysviachenoi pamiati svt. Luku (V.F.Voino-Yasenetskoho)*, Kyiv: NMU im. O. O. Bohomoltsia, VR IF im. H.S.Skovorody NANU, pp. 12–15

2. Drobotenko, M. (2018), “Illumination of self-realization of philosophy: trends and prospects” : *Monography*, Kharkiv : Panov A. M., p. 301

3. Iermolenko, A. (2013), “Ethical ambush obruntuvannya social theories”, *Tsinnisno-normatyvne obgruntuvannia sotsialnykh teorii*, Kyiv : Naukova dumka, pp.7–117

4. Kasianova, O. M. (2020), “The innovative context of the methodical system for the creation of faults in the sphere of health protection”, *Zbirnyk materialiv narady-seminaru zaviduvachiv kafedr (kursiv) sotsiohumanitarnykh dystsyplin medychnykh ta farmatsevychnykh fakultetiv ZVO Ukrainy “Shliakhy pidvyshchennia yakosti pidhotovky studentiv i aspirantiv medychnykh universy-*

tetiv v konteksti vykladannia sotsiohumanitarnykh dystsyplin”, Zaporizhzhia: ZDMU, pp. 86–88

5. Kultaieva, M., Prokopenko, I., Radionova, N., Trotsko, H. (2008), “Sociology of globalization”, Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody, p. 207/

6. Kultaieva, M. D. (2019), “Philosophical pedagogy and spiritual renewal of modern societies: a monograph” / M. D. Kultaieva; Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv : Panov A. M., p. 270

7. Lysenko, O. (2016), “Postgraduate education of doctors: characteristics of basic concepts”, Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka (seriia: pedahohichni nauky), vyp. no. 3-4 (48-49), pp. 23–28

8. Stupak, F. Ya., Shevchenko, S. L., Redkina (2020), “Humanistic dimensions of

modern higher medical education: traditions and perspectives”, Zbirnyk materialiv narady-seminaru zaviduvachiv kafedr (kursiv) sotsiohumanitarnykh dystsyplin medychnykh ta farmatsevychnykh fakultetiv ZVO Ukrainy “Shliakhy pidvyshchennia yakosti pidhotovky studentiv i aspirantiv medychnykh universytetiv v konteksti vykladannia sotsiohumanitarnykh dystsyplin”, Zaporizhzhia: ZDMU, pp. 54–57

9. Tryniak, M. V. (2011), “Intercultural communication: educational dimension” : Monograph, Kharkiv: KhNADU, p. 431

10. Andrushchenko, V. P., Predborska, I. M., Pinchuk, Ye. A., Stepanenko, I. V. ta in. (2014), “The phenomenon of the university in the context of the “knowledge society” : Monograph, Kyiv, p. 256

Стаття надійшла до редколегії 02.12.2020